

ruimtelijk en overzichtelijk

tekst Nicole Smolenaers

een echte school voor praktijkonderwijs

Sinds de start van dit schooljaar zijn alle leerlingen en docenten van Het Waterland in Leiden weer verenigd in één school; een school voor praktijkonderwijs die volledig voldoet aan alle moderne eisen op het gebied van huisvesting en onderwijs. Voorheen werd op verschillende locaties lesgegeven in twee aparte gebouwen met enkele noodlokalen. Maar vanaf september leert en werkt iedereen naar volle tevredenheid samen in een mooi licht pand dat veel bewegingsruimte biedt.

Het OnderwijsCentrum Leiden is onderdeel van het Samenwerkingsverband VO/SVO Leiden en omgeving. Dit centrum biedt onderwijs aan leerlingen die behoefte hebben aan extra begeleiding. Het onderwijs wordt verzorgd door Het Waterland (school voor praktijkonderwijs), De Delta (orthopedagogisch didactisch centrum) en De Poort, een onderwijsvoorziening voor leerlingen die uit dreigen te vallen. Het Waterland is een school voor leerlingen met beperkte leercapaciteiten. De opleiding staat voor 'Onderwijs op Maat': kleine groepen van maximaal tien leerlingen, individuele ontwikkelingsplannen, persoonlijke en groepscoaching, vijf kernteams en een actieve vaardigheidstraining door onder meer stages.

nieuwe huisvesting

De vereniging tot instandhouding van het praktijkonderwijs in Leiden heeft opdracht gegeven voor deze nieuwe huisvesting voor praktijkonderwijs. De nieuwbouw biedt onderdak aan 280 leerlingen, een gymlokaal, diverse praktijk- en theorie ruimten en een restaurant. "De leerlingen op deze school hebben veel bewegingsruimte nodig, in het gebouw maar ook op het buitenterrein. Vandaar dat we de gelegenheid met beide handen hebben aangegrepen om de ruimte op het platte dak te benutten als sportveld. Deze sportkooi op het dak geeft het gebouw extra cachet en is toegankelijk vanaf het schoolplein", vertelt Mariëlle van Ooi die als architect werkzaam is bij Topos Architecten

verantwoordelijk is voor het ontwerp van dit project. "Aan de hand van het programma van eisen heb ik mezelf ten doel gesteld een eigen plek voor deze leerlingen te creëren; een plek die ruimtelijk en overzichtelijk is en tegelijkertijd geborgenheid biedt. Ik wilde een schoolgebouw ontwerpen waar de leerlingen trots op zijn."

echte school

Dat dit doel is bereikt blijkt wel uit de positieve reacties die de architect heeft mogen ontvangen. "Toen we bezig waren met het opstellen van het programma van eisen, heeft de architect een paar dagen op school rondgelopen. Zij heeft gesproken met leerlingen en medewerkers. Leerlingen kunnen goed onder woorden brengen waarom ze iets willen. Ze wilden een echte school en niet de sterk verouderde locaties waarin ze jaren les hebben gehad. Bovendien wilden ze geen school in een blokkenvorm, want zo ziet iedere school eruit. Zij wilden graag ronde vormen. Toevallig was dat ook een wens van de medewerkers", vertelt Annelies van der Vlist, algemeen directeur OnderwijsCentrum Leiden. "Medewerkers hadden als aanvullende wens dat in het gebouw overal 'gesuggereerd toezicht' moest zijn. Leerlingen moeten zich niet kunnen verstoppen. Dit is heel goed gelukt. Het mooiste compliment voor de architect is dat de leerlingen vinden dat ze nu op een echte school zitten!"

De directeur hoopt dat door dit gebouw de onbekendheid en vooroordelen over het praktijkonderwijs tot de verleden tijd behoren. "Tegenover de nieuwe locatie staat een basisschool. Een leerling van die school heeft al een brief geschreven dat hij erg graag bij ons op school wil komen. Een bewoonster van de naburig gelegen flat wil heel graag in ons openleercentrum als vrijwilligster aan de slag." De school blijkt dus al een vaste waarde in de wijk te hebben veroverd. Transparantie vanuit de school naar de omgeving en visa versa staat dan ook hoog in het vaandel. "Hopelijk mogen we op termijn ook buurtbewoners ontvangen in het restaurant, in de praktijkruimte van techniek voor bijvoorbeeld fietsreparaties en kunnen onze leerlingen van de groene afdeling tuinen in de wijk verzorgen."

'Toen we bezig waren met het opstellen van het programma van eisen, heeft de architect een paar dagen op school rondgelopen'

zichtbaarheid en uitstraling

Een belangrijk uitgangspunt voor het praktijkonderwijs is de zichtbaarheid en uitstraling van de verschillende praktijkfuncties vanaf de straat. De locatie grenst aan de drukke spoorlijn Haarlem-Leiden. Om het geluid te weren zijn de meer gesloten gemetselde volumes langs het spoor geplaatst met functies die minder geluidgevoelig zijn, zoals de technieklokalen en het gymlokaal. Aan de andere zijde staat een volume op kolommen. Op deze verdieping zijn de theorielokalen en het open leercentrum ondergebracht. Een gekromde transparante gevel hieronder ontsluit de verschillende praktijkruimten, zichtbaar en toegankelijk voor de buurt.

"Door deze ronde onderbouw 'vloeit' de ruimte zonder hoeken om het gebouw heen en wordt het meer formele voorplein met hoofdentree verbonden met het schoolplein waar de toegang voor de leerlingen ligt. De centrale hal strekt zich uit over de twee bouwlagen en vormt het kloppende hart van de school. Alle ruimten en functies grenzen hieraan. Het zorgt voor een overzichtelijke, goed te controleren ruimteontwikkeling", aldus de architect. "Dit is belangrijk vanwege de behoefte aan bewegingsruimte. Vandaar ook dat we in het ontwerp brede gangen hebben opgenomen, meerdere afgeronde hoeken en vooral veel openheid hebben gecreëerd."

transparantie

De openheid in het gebouw wordt op de verdiepingvloer onderstreept door de vides, de patio en het open leercentrum, die omringd worden door de rondgang die toegang biedt tot de theorielokalen. "Het open leercentrum, dat is ingericht met meerdere leer/werkplekken, staat in verbinding met de ict-ruimte en deze grenst op zijn beurt aan de patio. Een goede combinatie tussen openheid en overzichtelijkheid", vertelt Van Ooi. "Op de begane grond vormt een halfronde tribune de scheiding tussen centrale hal en de praktijkruimten. Ook hier heerst volledige transparantie. De wand heeft dezelfde kleur gekregen als de lockers die erachter te vinden zijn en de tribune is opgebouwd uit massief betonnen blokken."

Topos Architecten ontwerpt gebouwen die identiteit verschaffen aan de trotse bezitters, gebruikers of bewoners en als een maatpak aangemeten worden. Opmerkelijk en zeker ook bestand tegen de tijd. Een dertigtal medewerkers maakt zich samen sterk voor architectuur die zich met respect voegt naar zijn context zonder zichzelf weg te cijferen.

De architect is de adviseur van de opdrachtgever en is gedurende het hele proces het aanspreekpunt. Voor iedere nieuwe op-

dracht wordt een team gevormd van architect, projectleider en kostenskundige; zij leveren de input en controleren de output vanuit hun eigen discipline. Belangrijk zijn korte directe communicatielijnen, zowel intern tussen de medewerkers als extern met de opdrachtgever. Kansen die er op de verschillende aandachtsgebieden zijn, bijvoorbeeld duurzaam bouwen, worden afgetast en waar mogelijk ingepast. De verrassing dat er meer mogelijk is dan verwacht, maakt elk project uniek.

stoere uitstraling

De architect wil hiermee aangeven dat het interieur van de school een stoere gedegen uitstraling heeft die toch vrolijk en warm is. "De witte muren en grijze gietvloeren vormen een rustige basis. Deze basis heeft kleur gekregen door de toevoeging van warm houten leer/werkplekken in combinatie met kleurrijke meubels, lockers en andere details."

In feite geldt hetzelfde voor het exterieur. Het hoofdbouwvolume vormt met haar zinken bekleding een rustige basis die speelse, warme accenten krijgt door het gebruik van houten kozijnen met gekleurd glas. De paarse bakstenen volumes versterken de ronde open vorm aan de voorkant en geven het geheel een robuust, gedegen karakter. Het verspringen van de smalle, verticale ramen in het hoge blok (de gymzaal) symboliseren de dynamiek van het praktijkonderwijs.

"Ons grote geluk is geweest dat we de hele school nieuw hebben kunnen inrichten. We hebben een bedrijf gevonden - Plan at Office uit Rijnland - dat speciaal voor ons meubilair ontworpen heeft. Buiten de leer/werkplekken heeft deze firma een ronde coachtabel ontworpen, waaraan je met een groep van tien leerlingen kunt zitten, maar de tafel kunnen we ook uit elkaar schuiven. Verder is in de hal een hangplek voor leerlingen gecreëerd, die om te bouwen is tot podium", zegt Van der Vlist tot slot. "De combinatie van een prachtig ontworpen gebouw met een fantastische inrichting en een vernieuwde onderwijsaanpak, heeft ervoor gezorgd dat het praktijkonderwijs in Leiden er gewoon heel goed voor staat!"